

CEREȚI DEMNITATE

CEREȚI DEMNITATE

CEREȚI DEMNITATE



CEREȚI DEMNITATE

CEREȚI DEMNITATE

CEREȚI DEMNITATE

ALUNGAȚI LA PERIFERIE

Cinci cazuri de
evacuări forțate ale
romilor în România

AMNESTY
INTERNATIONAL



Amnesty International este o mișcare globală având peste 3 milioane de simpatizanți, membri și activiști în peste 150 de țări și teritorii, care militează pentru încetarea încălcărilor grave ale drepturilor omului.

Viziunea noastră este ca fiecare persoană să se bucure de toate drepturile înscrise în Declarația universală a drepturilor omului și în alte standarde internaționale privind drepturile omului.

Suntem independenți de orice guvern, ideologie politică, interes economic sau religie și suntem finanțați în principal prin cotizațiile membrilor noștri și prin donații publice.

AMNESTY
INTERNATIONAL



Acest raport face parte din campania Cerem demnitate organizată de Amnesty International, axată pe încălcările drepturilor omului care alimentează și agravează sărăcia. În cadrul campaniei, Amnesty International face apel către toate guvernele să interzică evacuările forțate, să respecte dreptul la locuire adecvată și să asigure că victimele încălcărilor drepturilor omului, inclusiv ale încălcărilor drepturilor economice, sociale și culturale, au acces la căi de atac eficiente naționale și internaționale.

O evacuare forțată este o evacuare care se efectuează în absența unor măsuri legale de protecție, cum ar fi consultarea reală cu comunitățile afectate pentru identificarea tuturor alternativelor posibile evacuărilor, transmiterea unei notificări adecvate și oferirea de căi de atac, despăgubiri și locuire alternativă adecvată persoanelor care nu se pot întreține singure.

Foto copertă: O femeie gătește afară lângă casa ei din Craica, o așezare informală din Baia Mare, România, locuită predominant de romi, octombrie 2012. În mai și iunie 2012, autoritățile locale au evacuat forțat aproximativ 500 de romi din așezare și le-au demolat casele.

© Mugur Vărzariu

Publicat pentru prima dată în 2013 de Amnesty International Ltd
International Secretariat
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom

© Amnesty International 2013

Indice: EUR 39/003/2013 Romanian
Limba originală: engleză
Tipărit de Amnesty International,
International Secretariat, Regatul Unit

Toate drepturile sunt rezervate.
Această publicație este protejată de dreptul de autor, dar poate fi reprodusă prin orice metodă, fără taxă pentru advocacy, campanii și pentru scopuri didactice, dar nu și pentru vânzare. Deținătorii drepturilor de autor doresc ca orice astfel de utilizare să le fie indicată pentru evaluarea impactului. Copierea în orice alte împrejurări sau reutilizarea în alte publicații, traducerea sau adaptarea sunt posibile numai cu acordul prealabil scris al editorilor și o taxă ar putea fi percepută. Pentru a solicita acordul sau în orice alte scopuri, contactați copyright@amnesty.org

amnesty.org/Roma

ALUNGAȚI LA PERIFERIE

Cinci cazuri de
evacuări forțate ale
romilor în România

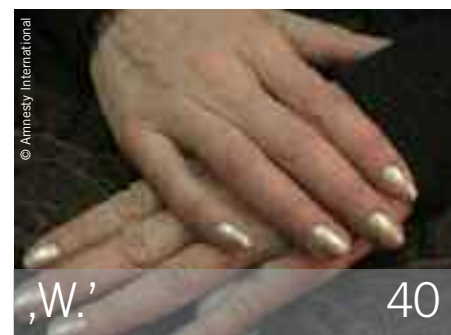
AMNESTY
INTERNATIONAL



LOCAȚIILE STUDIULUI DE CAZ



CUVÂNT ÎNAINTE	4
CLUJ-NAPOCA DE PE STRADA COASTEI LA PATA RÂT	6
POVESTEA CLAUDIEI	8
POVESTEA LUI BÉLA	20
BAIA MARE DE LA CRAICA LA CUPROM	28
POVESTEA RODICĂI	30
POVESTEA LUI W	38
PIATRA NEAMȚ DE PE STRADA MUNCII ÎN VĂLENI 2	46
POVESTEA DUSIEI	48
CUVÂNT DE ÎNCHEIERE	56
ȘI NOI AVEM DREPTURI	58
NOTE DE FINAL	60



CUVÂNT ÎNAINTE

Romii din România continuă să țină cu regularitate prima pagină a ziarelor europene. Cel mai adesea, ei sunt descriși ca persoane având „un stil de viață aparte”, care „nu vor să se integreze” în ansamblul societății. Însă cititorii află prea puțin despre realitățile de zi cu zi sau mărturiile personale ale romilor care au fost supuși secole la rând persecuțiilor și discriminărilor pe întreg continentul, și care au ajuns să fie marginalizați la periferia vieții moderne fără a-și dori nicidecum acest lucru.

În număr de aproximativ 2 milioane, romii din România reprezintă aproximativ o zecime din totalul populației țării. Un sondaj efectuat în 2012 de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (UE) și de Programul ONU pentru Dezvoltare (PDNU) estimează că până la 90% dintre gospodăriile romilor suferă din cauza lipsurilor materiale grave.¹

În ciuda obligațiilor interne și internaționale asumate de România, de a respecta și proteja dreptul tuturor la locuire adecvată, nu există alternative accesibile sau sprijin din partea statului pentru grupurile marginalizate, cum sunt romii. În consecință, mulți ajung să locuiască în așezări informale și cartiere sărace. Absența securității

posesiei este regula în aceste așezări, ceea ce îi face pe locuitorii romi să fie deosebit de expuși riscului de a fi evacuați forțat și de a rămâne fără un adăpost.

Acest raport reunește povestirile a patru femei și unui bărbat – Claudia, Rodica, W., Dusia și Béla – romi care au în comun experiența de a fi fost evacuați forțat în România. Parcursul fiecăruia dintre ei după evacuare și lupta lor împotriva relocării evidențiază impactul profund pe care pierderea locuinței și a mijloacelor de trai, ruperea legăturilor sociale, stigmatul, dificultățile în accesul la educație sau îngrijirea sănătății, precum și trauma evacuării propriu-zise, îl au asupra vieților oamenilor.

Raportul se concentrează pe trei locații unde autoritățile au evacuat forțat cartiere întregi de romi: strada Coastei din Cluj-Napoca, Craica din Baia Mare și strada Muncii din Piatra Neamț. Amnesty International a lucrat cu aceste comunități încă din 2011, unii dintre locuitorii respectivi fiind deja evacuați forțat anterior, de două sau trei ori.

În baza dreptului internațional, guvernul României este obligat să protejeze cetățenii în fața evacuărilor forțate, hărțuirii sau altor amenințări – indiferent dacă ei închiriază, dețin în proprietate sau ocupă fără acte

“E traumatizant prin ce-am trecut. Nici când o să împlinesc 80 de ani, n-o să le pot povesti nepoților mei... A fost groaznic. Nici nu vreau să-mi amintesc.”

Silviu, soțul Claudiei Greta, a cărui familie a fost evacuată forțat în decembrie 2010.

locuința sau terenul unde trăiesc. Raportul demonstrează că actuala legislație internă din România nu protejează cetățenii a căror situație privind posesia nu este reglementată oficial, cum ar fi cei din așezări informale sau chiriașii din locuințele sociale al căror contract de închiriere nu a fost prelungit. Aceste lacune din legislația românească privind locuirea continuă să expună multe persoane, mai ales pe cele din comunitățile marginalizate, la riscul evacuărilor forțate.

METODOLOGIA

Mărturiile incluse în raport au fost consemnate în timpul vizitelor de documentare efectuate de Amnesty International în aceste comunități, între aprilie 2011 și martie 2013. Ele documentează experiențe directe de evacuări forțate și consecințelor acestora, și oferă o perspectivă personală asupra evenimentelor din fiecare zonă, din prisma locuitorilor lor.

În urma întâlnirilor introductive cu comunitățile, Amnesty International a efectuat vizite suplimentare atât pentru a monitoriza evacuările forțate, cât și pentru a oferi și a schimba informații privind drepturile de

locuire și protecția împotriva evacuărilor forțate.

În cazul locuitorilor de pe fosta stradă Coastei, Amnesty International a militat împreună cu comunitatea respectivă pentru mutarea lor, recunoașterea și compensarea acestora pentru încălcările drepturilor omului comise împotriva lor de către autoritățile locale care au efectuat evacuarea forțată.

Oficialii locali care lucrează cu comunitățile respective au confirmat rolul jucat de Amnesty International, în cooperare cu Grupul de Lucru al Organizațiilor Civice (gLOC) și Centrul European pentru Drepturile Romilor, ca factor de promovare a capacității și împuternicirii membrilor comunității.²

A fost solicitat consimțământul tuturor celor intervievați în cadrul raportului pentru utilizarea interviurilor și a fotografiilor în campanii internaționale și de advocacy. Acolo unde s-a cerut acest lucru, identitatea persoanelor a fost protejată de anonimitate.

Pentru recomandările corelate cu acest raport, a se vedea *Alungați la periferie – Recomandări pentru guvernul român* (Indice: EUR 39/006/2013)

CLUJ-NAPOCA DE PE STRADA COASTEI LA PATA RÂT

Strada Coastei a fost odinioară o zonă locuită predominant de romi, cu aproximativ 350 de locuitori. Situată în centrul municipiului Cluj-Napoca, unul din cele mai mari și mai dinamice orașe din România, comunitatea era bine plasată pentru accesul la locuri de muncă, transport în comun și servicii cum ar fi învățământul și îngrijirea sănătății. Mulți dintre locuitori locuiseră în zonă de peste 20 de ani.

Însă pe 17 decembrie 2010, la 7 dimineața, fără nici o somație sau consultare adecvată, autoritățile locale au evacuat forțat întreaga zonă, acordându-le locuitorilor o singură zi pentru a-și împacheta bunurile și a se muta de acolo. Marea majoritate a locuitorilor au fost relocaliți în Pata Rât, o zonă industrială la periferia orașului, cunoscută pentru groapa de gunoi situată acolo și pentru un depozit de deșeuri chimice.

De-a lungul ultimilor 40 de ani, Pata Rât s-a transformat dintr-o zonă locuită de patru familii care trăiau în vecinătatea gropii de gunoi, într-o așezare urbană extinsă cu peste 1.500 de locuitori, majoritatea romi. Din ce în ce mai mult, persoane s-au mutat în zonă când și-au pierdut locuințele și nu au găsit alternative mai bune. Circa 42% din locuitorii din Pata Rât au fost relocaliți acolo de autoritățile locale.³

Patruzeci dintre familiile evacuate de pe strada Coastei au primit locuințe alternative în Pata Rât, pe vârful unui deal, într-o zonă numită acum Colina Verde. Familiilor li s-au repartizat câte o încăpere de 16 sau 18 m² în unități locative ce cuprindeau patru camere, având o baie la comun doar cu apă rece curentă. Chiriașilor li s-a pretins plata unei chirii subvenționate și a costurilor pentru utilitățile. Celelalte persoane evacuate – circa 36 de familii – au fost lăsate fără adăpost. Treizeci dintre familii au ales să-și



© Mugur Vărzaru



construiescă adăposturi în Pata Rât. Ambele grupuri suferă în continuare din cauza condițiilor inadecvate de locuire, inclusiv a supraaglomerării și a lipsei facilităților adecvate de spălare și servicii igienice. În unitățile locative, patru familii sunt nevoite să utilizeze în comun două toalete și un duș. Persoanele cărora nu li s-a repartizat o locuință li s-a spus să-și „construiescă ceva” pe parcelele de teren din vârful dealului. Inițial, acele locuințe improvizate nu aveau servicii igienice, iar unele sunt în continuare insuficient izolate termic. Unii locuitori au reușit în cele din urmă să-și construiescă băi. Totuși, fără o autorizație oficială de construcție pe acel teren, aceste familii sunt expuse în continuare riscului de a fi din nou evacuate.

În Cluj-Napoca, Pata Rât este cunoscut drept ghetoul romilor, locul de la groapa de gunoi. Au fost raportate mai multe cazuri în care posibili angajatori au respins cererea de angajare a unor persoane, când au aflat că acestea locuiesc acestea acolo.⁴ De teamă să nu fie stigmatizați și discriminați din nou, locuitorii de pe fosta stradă Coastei au rețineri să înregistreze Pata Rât precum domiciliu în actele de identitate.⁵

Înainte de evacuarea din 2010, viceprimarul din Cluj-Napoca le-a spus reprezentanților Amnesty că relocarea comunității era necesară din cauza unor dispute legate de proprietatea asupra terenului și pentru a facilita un proiect imobiliar. Însă doi ani mai târziu, strada Coastei este în continuare pustie, cu excepția unui teren de joacă amenajat de autoritățile locale în 2011.

În decembrie 2010, aproximativ 350 de persoane, majoritatea romi, au fost evacuați forțat din casele lor de pe strada Coastei, din centrul municipiului Cluj-Napoca, și au fost relocați în locuințe inadecvate, la periferia orașului, aproape de o groapă de gunoi și un fost depozit de deșeuri chimice.





POVESTEA CLAUDIEI

”

Nu îmi trebuie bani... Vreau numai să ne ducă de aici. Lumea din alte țări ar trebui să afle adevărul, adevărul adevărat despre cum [stau acum] lucrurile [și] să se unească și să ne ajute cumva.

”

Locuitoare pe fosta stradă Coastei, Claudia Greta și familia ei au fost relocați la Pata Rât, la marginea orașului, după ce au fost evacuați forțat în decembrie 2010.

Claudia Greta, o femeie aproape de 30 de ani, urcă hotărâtă pe drumul de țară spre Colina Verde. Tocmai s-a întors din oraș cu copiii ei și are treabă. Trebuie să pregătească gustările pentru cei trei băieți ai săi, să-i ajute cu temele și să facă curat în camera unde locuiesc.

Claudia a locuit pe strada Coastei de când avea nouă ani. Familia ei era cea mai numeroasă din toată comunitatea. După evacuare, s-a mutat cu soțul și băieții ei în una din camerele din unitățile locative din Pata Rât. Vorbește cu o autoritate calmă despre evacuare, despre viața în Colina Verde și despre cicatricea adâncă cu care ea și familia sa a rămas după ceea ce s-a întâmplat.

CÂND PIERZI TOTUL

Cum poate cineva să mute tot ce a agonisit în 20 de ani cu un preaviz de o singură zi? „Am avut peștișori,” spune Claudia. „Toți au murit... Am avut mobilă și plasmă și toate lucrurile mele au căzut din tractor [în timpul mutării]... inclusiv frigiderul. [Aproape] tot ce am muncit... am pierdut pe drum venind încoace.”

Criteriile folosite de autoritățile locale pentru alegerea familiilor cărora le-a fost oferit un spațiu de locuit alternativ rămân în continuare neclare. Acestora li s-a cerut doar să semneze contracte. Ceilalți locatari care nu au primit un adăpost nu au avut mijloacele pentru a-și căuta o locuință alternativă altundeva. Printre aceștia s-au numărat și unele dintre rudele Claudiei. Ea le-a invitat să stea cu ea, în camera ce fusese repartizată familiei ei. „Am stat aici 11 persoane. Fratele meu cu cumnata mea n-au primit casă, și cu fiica lor. Nici mama nu a primit, nici tatăl meu [vitreg]. [Și atunci] ne-am adunat toți aici.” Fratele Claudiei și familia lui au locuit cu ea timp de cinci luni, până au reușit să își construiască propria casă improvizată pe Colina Verde.

Cu greu au încăput cu toții într-un spațiu atât de mic. „Am avut patru paturi în casă. Atât. Hainele ni le țineam în cutii de carton, o parte, și o parte afară. Și am avut numai aragazul...”

În unitatea locativă unde stă Claudia, 30 de persoane folosesc în comun baia, inclusiv vecinii și locuitorii din apropiere care nu au servicii igienice în adăposturile lor improvizate.



Claudiei îi vine greu să vorbească cu locuitorii din Cluj despre condițiile în care ei locuiesc acum. „Mi-e rușine,” spune ea. „Ei nu știu unde stăm, cum stăm. Că stăm într-o cameră, că aici ne spălăm, aici mâncăm, aici facem temele, aici facem tot... Trebuie să le spun copiilor mei să iasă afară, ori să se întoarcă cu fața la perete ca să pot să mă spăl. Ce să mai fac? Unde altundeva să mă spăl?”

Deasupra: Un buldozer demolează casele de pe strada Coastei, în dimineața zilei de 17 decembrie 2010. Locatarii au fost notificați cu 24 de ore mai devreme că vor fi evacuați.

Dreapta: O locuitoare evacuată de pe strada Coastei își strânge obiectele personale, în timp ce afară erau temperaturi de până la -20°C.



TRAUMA DUPĂ EVACUARE

Din cauza supraaglomerării, a lipsei banilor, a temerilor legate de viitor, și pe fondul șocului provocat de pierderea locuinței, familia Claudiei a fost pe punctul să se destrame. Soțul ei, Silviu, recunoaște că s-a gândit să o părăsească pe ea și pe copii. Claudia plânge adăugând: „[E]ram [foarte] îngrămădiți... Nu puteam eu să împac pe toată lumea. Mă certam mult cu fratele meu. Ne-a reproșat și faptul că eu am primit casă și el nu, de parcă eu am fost de vină. Eu bănuiesc că am primit pentru că eu am trei copii și el are numai unul. A fost foarte greu.”

Claudia explică că înainte de evacuare, avuseseră o mașină, pe care au trebuit însă să o vândă din cauză că niciun membru al familiei nu avea un venit. „Fratele meu obișnuia să lucreze în construcții, dar în perioada aceea n-a prins șeful lui nicio lucrare. Mâncare îți trebuie, cheltuielile trebuie plătite.”

Claudia a făcut tot posibilul pentru ca viața copiilor să nu fie dată peste cap din cauza mutării, dar uneori temerile o copleșesc. „Înainte, eram veselă, glumeață. De când stau aici mă simt așa îmbătrânită, posomorâtă. Nu mai am răbdare cu copii cum am avut. Nu știu ce să zic. Când mă trezesc dimineața și mă uit pe geam, văd direct rampa și îmi vine să plâng, dar nu plâng, să nu-i afecteze pe copii. Nu vreau să mă întrebe copiii mei de ce plâng și nu vreau să mă vadă așa.”



© Mugur Vărzanu

Unități locative din Colina Verde, Pata Rât, octombrie 2012. Familiilor evacuate forțat de pe strada Coastei cărora li s-a oferit cazare le-au fost repartizate câte o cameră în unități cu patru camere și o baie comună. Cei care au rămas fără adăpost au trebuit să-și construiască adăposturi informale.



NICI O SCĂPARE

Din discuțiile cu celelalte femei din Colina Verde, reiese clar că starea de epuizare de care vorbește Claudia este generalizată. Aici ziua începe devreme. Trebuie să-și ajute copiii să se pregătească de școală și să prindă autobuzul școlar la 7:15, apoi fac treabă pe lângă casă sau lucrează cu normă parțială, se grăbesc înapoi acasă să aibă grijă de copii după școală, gătesc cina și fac curat. Nu au nicio scăpare și nicio clipă de odihnă.

Băiatul mai mare al Claudiei o ajută ducându-l pe fratele său mai mic la școală dimineața. În felul acesta, ea are ceva timp să facă treburile din casă și să aibă grijă de copilul mic când nu e la grădiniță. Dar apoi trebuie să ia autobuzul să se ducă după copilul care merge în clasa I care termină orele înaintea fratelui lui mai mare.

„Venim acasă, le dau de mâncare copiilor, facem temele, pregătim ghiozdanele pentru a doua zi și cam atât. Copiii se joacă pe afară. Seara ne spălăm, se schimbă de culcare și cam atât. [Pe strada Coastei] nu era chiar mult mai diferită [viața], dar aveam mai mult timp. Aici timpul trece foarte repede. Pornesc de acasă la 10 dimineața după copil la școală și mă întorc acasă la 1... Fără să fac nimic sunt foarte obosită. Mă obosește drumul.”

Soțul Claudiei lucrează în schimburi, ca șofer. În prezent el este singura sursă de venit a familiei. Ea spune: „Este destul. Cumpărăm mâncare, plătim curentul. Nu mă plâng. [Dar] știți cum e, totdeauna este loc pentru mai bine.”

ALUNGAȚI DIN ORAȘ

Claudia spune că mai degrabă ar locui oriunde altundeva, în afară de Pata Rât: „Practic ne-au aruncat lângă gunoi, de parcă am fi gunoi și noi... Nu vrem să ne mute înapoi în centru. Dar să ne mute aici... departe de oraș? Vrem să avem vecini buni, cu care chiar dacă nu ai nu știu ce tangențe de prietenie, măcar să te saluți. Noi suntem țigani și suntem orgolioși. Nu e că acceptăm orice.”

Pata Rât se află la 8 km de centrul orașului și este slab conectat la rețeaua de transport în comun. În afară de autobuzul școlar, cea mai apropiată stație de autobuz este la 20-25 de minute de mers pe jos de Colina Verde.

„Copiii... nu conștientizau ce tragedie ni se întâmpla,” spune Claudia. „Dar pe parcurs au realizat și ei cât de greu le este cu transportul. Pierzi multe ore pe drum, în orele acelea ar fi putut să învețe.”

Băiatul mai mare al Claudiei juca înainte fotbal într-o echipă locală. Ea crede că e talentat. „Era singurul stângaci din echipă. Antrenorul l-a iubit foarte mult și l-a apreciat. A jucat fotbal aproape doi ani. Dar de când ne-am mutat aici... eu n-am timp să-l duc... și nu l-am mai lăsat. Mi-e frică, pentru că are multe străzi de trecut, sunt multe mașini. Dar dacă el ar fi continuat cu fotbalul, poate chiar reușea ceva în viață. Și poate așa i-am stricat, cum ar veni, viitorul. Și nu e singurul copil din comunitate în situația asta. Majoritatea copiilor aveau activități: la fotbal, la box, la atletism.”



Colina Verde se învecinează cu groapa de gunoi, un fost depozit de deșeuri chimice, așezările de romi din „Dallas” și de pe strada Cantonului. Orașul abia dacă se vede în depărtare. Oamenii de aici au sentimentul că au fost expulzați. Lucruri care erau ușor accesibile pe strada Coastei sunt un lux în Pata Rât, după cum explică Claudia. „După-amiază, copiii mai mergeau la bibliotecă. Își făceau temele acolo singuri. Aici nu au unde să meargă la calculatoare. Era diferit. Piața era aproape. [Aici] într-o seară [fiul meu] a avut febră mare și n-am avut nici un medicament. Nici farmacie nu este aici... [Înainte de evacuare] eram în centru și aveam tot, [...] toate erau aproape de noi. Și vorba aceea, am crescut acolo.”



După o clipă, ea adaugă: „La vreo opt, nouă luni după [relocare], l-am dus pe copil în parc... S-a minunat așa tare, parcă nu mai văzuse un parc în viața lui.”

Deasupra: Adolescenți mergând să prindă autobuzul școlar spre oraș. Transportul public în Pata Rât este limitat, iar locuitorii au dificultăți în accesul la servicii de educație, găsirea unui loc de muncă și sănătate.

Dreapta: Timp de cinci luni, Claudia a împărțit camera din Colina Verde cu rudele sale cărora nu le-a fost alocată o locuință în urma evacuării forțate.



STIGMATUL ASOCIAT CU PATA RÂT

Soțul Claudiei ține în mână un pliant cu o fotografie cu locuitorii din Colina Verde participând la un protest în care cereau dreptate pentru comunitatea lor. Familia sa s-a numărat printre protestatari. „Niciodată nu m-am gândit să-mi văd copiii fotografiați în reviste pentru că nu au unde să stea sau pentru că suntem extrem de săraci și aruncați la marginea orașului,” spune el.

Oamenii evacuați de pe strada Coastei resimt în mod evident stigmatul asociat cu faptul că locuiesc în Pata Rât. Ei se tem că clujenii asociază Pata Rât cu groapa de gunoi, sărăcie și excludere.⁶ Pentru Claudia, sentimentul este și mai acut în ce privește școala copiilor ei: „Inițial, nimeni nu știa unde fuseserăm mutați, doar învățătorul băiatului mai mare... El ne-a cerut adresa exactă... dacă are vreodată vreo problemă. Adresa mea pe buletin este altundeva, dar a trebuit să-i zic unde stau. Și acum în carnetul băiatului meu scrie ‚Pata Rât’. Nu-mi place, dar n-am ce face.”

Majoritatea copiilor din Colina Verde merg la școala primară Simion Bărnuțiu, situată la 8 km depărtare. După cum spune Claudia, învățătorii și colegii știu că familiile de pe strada Coastei au fost evacuate și mutate în Pata Rât. „Știu că am ajuns între gunoaie... Acum cred că trăim din gunoaiele pe care le aruncă.”

Claudia s-a lovit de prejudecăți legate de locul unde trăiesc când a avut nevoie de îngrijiri medicale: „Când [pe băiatul meu] l-a lovit un camion, a venit ambulanța și ne-a dus de aici. l-au făcut investigații... În final ne-au dus într-un salon. Când a venit doctorul,

mi-a spus... ‚Voi,ăștia din Pata Rât, nu aveți grijă de copiii voștri și toată ziua îi lovește mașina’.”

În realitate, copiii sunt în continuu în pericol, din cauza camioanelor care transportă gunoiul la halda din apropiere. Băiatul Claudiei a avut noroc și a scăpat doar cu răni ușoare.

Și găsirea unui serviciu s-a dovedit dificilă de când s-au mutat în zonă. „Înainte ca soțul meu să-și găsească locul [acesta] de muncă, și-a băgat nu știu câte CV-uri... la Baumax, Carrefour, la toate firmele mari. [Deși] e șofer cu experiență, toată lumea l-a refuzat. Nu pe față, dar i-au spus ‚Du-te că te sunăm noi’. Nu l-a sunat nimeni. Din cauza zonei unde stăm. Am o verișoară care era cât pe ce să înceapă să lucreze la un fast-food. Inițial nu au știut... unde locuia. Când au vrut să-i facă actele pentru angajare și au auzit unde stă, i-au spus că nu mai au nevoie de o femeie la lucru.”

Deși soțul Claudiei lucrează, venitul familiei nu le ajunge pentru a-și închiria o locuință privată în oraș. Au solicitat o locuință socială, însă deocamdată fără succes. Deși municipalitatea acordă locuințe cu prioritate pentru familiile cu venituri reduse și copii, solicitanții trebuie să întrunească anumite criterii, cum ar fi acela de a avea un venit dintr-un loc de muncă lícit.⁷ Această condiție este dificil de respectat de locuitorii șomeri din Colina Verde, dat fiind accesul lor limitat la mijloace de transport și discriminările cu care se confruntă când își caută un loc de muncă.

Deasupra dreapta: Copii la joacă în apropierea unităților de locuit din Colina Verde.

Dreapta: Imagine din satelit prezentând distanța dintre zona Pata Rât și strada Coastei, din orașul Cluj-Napoca.



APEL PENTRU RELOCARE

Primăvara și vara, în Pata Rât e un aer greu, o combinație de mirosuri de la groapa de gunoi și depozitul de deșeuri chimice. Dealurile din jur sunt presărate cu hârtii aruncate, sacoșe de plastic și alte gunoaie.

Locuitorii din Colina Verde se plâng de deteriorarea stării lor generale de sănătate de când au fost mutați acolo. Mai mulți copii au dezvoltat probleme respiratorii și de altă natură. Și copiii Claudiei s-au îmbolnăvit, crede ea, din cauza proximității cu rampa de gunoi. „Au luat microbi la stomac. Cu copilul mai mic, de trei ani, am fost în spital o grămadă. A fost destul de dificil.”

La fel ca și ceilalți evacuați din strada Coastei, Claudia și soțul ei vor să fie mutați din Pata Rât. Ei se tem că, cu cât stau mai mult acolo, cu atât mai greu le va fi să se reintegreze în societate. „Vrei, nu vrei, stai aici și trebuie să te adaptezi. Și atunci când te întorci în civilizație, ceilalți te cred turbat.”

Claudia crede că e important ca povestea lor să fie auzită și dincolo de Cluj-Napoca. „Nu-mi trebuie bani... Vreau numai să ne ducă de aici. Lumea din alte țări să afle exact adevărul, adevărul adevărat despre cum [stau acum] lucrurile și să se unească și să ne ajute cumva.”



Amnesty International, ONG-uri locale și reprezentanți ai comunităților de romi din Cluj-Napoca protestează împotriva evacuărilor forțate, cu ocazia Zilei Mondiale a Habitatului, la 3 octombrie 2011. Foștii locuitori de pe strada Coastei cer locuințe alternative adecvate și compensații pentru pierderile pe care le-au suferit.







POVESTEA LUI BÉLA

”

Au desenat așa, un pătrat [pe jos] și au spus ,tu ai atât [teren]...' Și au adus... o basculă de scânduri. Le-au răsturnat acolo, pe parcela de pământ, și cu asta... basta. N-aveam pe nimeni; era în plină iarnă...

”

Vânzătorul de cărți Béla Novak s-a numărat printre cele 36 de familii cărora nu le-a fost oferită o locuință alternativă, în urma evacuării lor forțate de pe strada Coastei.

Béla arată spre paviment, în locuința lui improvizată. Nu există podele, doar pământ bătătorit. Pereții sunt făcuți din placaj gros, neizolat termic. Este doar o singură încăpere, cu un pat, o masă și un scaun, și fotografii vechi pe pereți. Peste tot sunt mormane de cărți. Béla, abia trecut de 60 de ani, cu ochi albaștri, veseli, și ochelari cu rama groasă, vinde cărți vechi. Casa și-a construit-o cu ajutorul băiatului său, dar nu și-a putut permite să o izoleze sau să monteze podeaua. Frigul pătrunde cu ușurință, la fel precum șobolanii.

Béla a fost relocalat în Pata Rât – în zona unităților locative din Colina Verde – la câteva zile de la evacuarea de pe strada Coastei. Nu i s-a oferit o locuință alternativă.

PASIUNE DE O VIAȚĂ PENTRU CĂRȚI

Strămoșii lui Béla au venit la Cluj la finele secolului al XIX-lea. „Părinții, bunicii și străbunicii mei erau negustori de cai. Transportau din Serbia, din Rusia, aduceau din Ungaria, din alte părți, când era mai liberă trecerea, înainte de [Primul] Război [Mondial].”

Cel mai mic dintre 5 copii, pasiunea lui Béla pentru cărți a devenit evidentă de timpuriu. Își amintește că el și tatăl lui se întâlneau la citit. „Normal că citea tata prima dată și apoi urmam eu să citesc. Eu eram foarte mic, dar îmi plăcea să citesc. Și citeam Tolstoi, Dostoievski, Gogol, Dickens, Zola.” L-au interesat mult istoria și geografia, materii pe care le-a studiat pe cont propriu și despre care a discutat cu prietenii și cunoștințele pe care și le făcea vânzând cărți, inclusiv profesori universitari, doctori sau ingineri.

În 2012, primarul municipiului Cluj-Napoca, Emil Boc, a devenit unul din clienții tarabei cu cărți a lui Béla. „A fost impresionat: ‚Vai de mine, cărțile din tinerețea mea!’ Și i-am dat exact ce i-a trebuit... Am avut un ghid de Cluj și cuvântările lui Gheorghe Gheorgiu-Dej [fost lider comunist dinaintea lui Nicolae Ceaușescu⁸] și a fost foarte încântat.”

Dreapta: Locuința improvizată a lui Béla din Colina Verde, martie 2013. El nu a avut suficienți bani să toarne podeaua sau să izoleze termic structura, care e expusă frigului și șobolanilor.

Dreapta jos: Autoritățile orașului le-au spus familiilor care nu au primit locuințe alternative să își „construiască ceva” pe terenul din Colina Verde.



STRADA COASTEI

Pe vremuri, Béla a locuit pe strada Aurel Vlaicu, la 3 km de centrul orașului și cam la un kilometru de strada Coastei. „Am avut un apartament cu patru camere, am fost ca o familie normală,” spune el. Dar împrejurări personale nefericite l-au silit să vândă apartamentul în 1994, când nu mai putea plăti facturile, iar el și familia sa s-au mutat pe strada Coastei. „Din puținii bani care mi-au rămas, mi-am luat o cameră [cu] bucatărie. Și eram șase copii, eu și soția.”

Deși în timpul șederii pe strada Coastei, Béla s-a despărțit de soția sa, familia a rămas în zonă. „Pe Coastei, înainte de a veni să ne demoleze, am fost mulțumit. Mulțumit în sensul că... îmi câștigam bucățiца de pâine, nu aveam treabă cu nimeni, vindeam cărți și nu am vrut să fac nici avere, nici nimic. Am vrut doar să trăiesc, atât... Îmi făceam cât să trăiesc, să pot să plătesc apa și lumina.”

EVACUAREA FORȚATĂ

La 15 decembrie 2010, reprezentanții municipalității și-au făcut apariția pe strada Coastei. “Ne-au adus niște formulare. Asta a fost numai o șmecherie, ca să inducă în eroare persoanele. Au zis [d]acă ăsta e țigan, e prost și nu-și dă seama.’ Și au zis că cei care vor să depună [o] cerere [pentru locuință socială], [pot să o facă] la primărie... Am depus cererea și a doua zi a venit răspunsul.” Cererea lui Béla pentru o locuință alternativă a fost respinsă. Locuitorii au fost anunțați că le vor fi demolate casele și că trebuie să se mute de



acolo în termen de 24 de ore. Casa mea a fost ultima pe care au pus buldozerul, că eu n-am vrut să plec. Mi-au rămas acolo [în casă] peste 1.500 de volume de cărți... acolo mi-au rămas o grămadă de cărți și treburi din acestea mai vechi, anticariat.” La fel ca și ceilalți locuitori, Béla nu a primit compensații pentru pierderile sale.

Imediat după demolare, Béla era în stare de șoc. A rămas trei zile pe străzi împreună cu alte câteva persoane. „Făceam foc din scânduri și erau minus 20 de grade, vă dați seama?” Béla a folosit pentru foc lemnul și materialele de la locuințele demolate, adăpostindu-se în fostul lui cartier. „Făceam toată noaptea foc. Apoi au venit [autoritățile locale] și ne-au luat la Pata Rât... Au desenat un pătrat [pe jos] și au spus ,Atât pământ ai...’ Au adus...



Stânga: Béla la taraba sa cu cărți din centrul orașului Cluj-Napoca. Lipsa unui titlu formal de posesie îl împiedică să își înregistreze firma de anticariat.

Jos: Centrul orașului Cluj-Napoca, în apropierea locației fostei comunități de pe strada Coastei.



o basculă cu scânduri. Le-au răsturnat acolo pe parcela de pământ și cu asta... basta. N-aveam pe nimeni, în mijlocul iernii... Am stat ici acolo, am mai stat la unul, la celălalt, unde și unde.”

Béla a rezistat peste iarnă, dar anul următor s-a confruntat cu aceeași situație. „A venit băiatul din Italia... mi-a făcut o baracă, dar din cauza [lipsei] banilor, n-a putut să termine tot... Ați văzut că pe jos nu am nimic, nici acum nu e nimic, e tot așa...”

Béla abia a supraviețuit primelor două ierni cumplit de geroase din Pata Rât. „A fost foarte, foarte greu. Mai ales [dacă ești și] singur, vii de la [serviciu] să tai lemne, să faci foc... fă-ți mâncare, spală și așa mai departe...” În februarie 2012, Béla a rămas fără

lemne. Din cauză că n-a putut să facă focul, era să moară de frig. „Am avut noroc, [băiatul meu] a venit și m-a luat la el. Și așa a scăpat.”

În octombrie 2012, cum iarna următoare se apropia, Béla a decis să ceară un loc temporar în dormitoarele pentru persoane nevoiașе. „Acum, că autoritățile mi-au dat pace să vând cărți și nu m-au deranjat, mi-am pus ceva bănuți deoparte.” Din cauza lipsei libertății și intimității în dormitoarele comune, Béla a decis însă ca în primăvara următoare să se mute înapoi în locuința improvizată din Colina Verde.

VIAȚA ÎN COLINA VERDE

Acum, Béla își ține cărțile – peste 2.000 în total – în Pata Rât. În fiecare zi, în afară de week-end-uri, se duce în centrul orașului Cluj-Napoca pentru a le vinde la taraba lui de pe stradă. Le cară cu el în două sau trei sacoșe și pleacă dimineața cu autobuzul școlar. Când are de dus prea multe, îl ajută un prieten cu o mașină. Când e frig, se întoarce acasă devreme cu ultima cursă din zi a autobuzului școlii.

Împreună cu celelalte familii care nu au primit o locuință alternativă, Béla își face griji pentru că nu are o securitatea a posesiei: „Problema e că nu știi niciodată când vin și ne spun ‚domnilor, trebuie să plecați’.” Deși locuitorilor li s-a spus că au ‘voie’ să construiască locuințe în Colina Verde, acestora nu le-au fost date contracte de chiriași pe terenul respectiv sau vreo altă formă de autorizație de construcție pe el.

Fără un titlu formal, Béla nu a putut obține o carte de identitate cu o adresă permanentă, ceea ce îl împiedică să-și înregistreze firma de anticariat sau să aibă acces la anumite ajutoare sociale, cum ar fi ajutorul pentru încălzire.

Ziua frumoasă de toamnă se apropie de sfârșit, iar Béla trebuie să se întoarcă la taraba lui. Nu vrea să se gândească prea mult la viitor. „[P]ăi, drept să-ți spun, mi-e teamă să-ți spun vreun plan. Situația actuală din România nu este stabilă. Dacă mergi la lucru, câștigi foarte puțin. Dacă te duci să faci afaceri, așa cum fac eu, una mică, este exact cât să poți să trăiești, să exiști pe lume, în rest... nimic.” Și adaugă suspinând:



© Grupul de Lucru al Organizațiilor Civice (GLOC)

„Bine ar fi să pot să iernez până în primăvară și să pot să îmi fac actele pentru locul acela. Pentru că, atât timp cât sunt sănătos și pot să umblu, eu de acolo îmi câștig bucățica de pâine. Nu doresc de la nimeni nimic. Asta e.”

În 2011, în replică la criticile din partea ONG-urilor privind evacuarea forțată de pe strada Coastei, municipalitatea din Cluj-Napoca a început să studieze posibilitatea dezvoltării unui proiect locativ cu sprijinul Programului ONU pentru Dezvoltare. În 2012, într-o serie de întâlniri cu familiile evacuate, autoritățile locale s-au angajat să înceapă mutarea oamenilor în 2013. Totuși, până în prezent, detaliile planului de relocare au rămas neclare.



Stânga: Colina Verde este situată pe vârful unui deal, de unde se vede groapa de gunoi și fostul depozit de deșeuri chimice.

Jos: Copii din Colina Verde pregătindu-se de școală, în septembrie 2011.



În februarie 2013, în cursul unei întâlniri cu Amnesty International, Centrul European pentru Drepturile Romilor și ONG-ul Fundația Desire, Ministrul român al Dezvoltării Regionale a admis că situația romilor care trăiesc la Pata Rât era „inacceptabilă”. Totuși, Ministrul nu a formulat un angajament ferm în sensul reglementării situației evacuațiilor în conformitate cu legile și normele internaționale ale drepturilor omului.

Printre obligațiile României privind dreptul la locuire se numără și datoria de a purta consultări cu persoanele afectate privind alternativele la o evacuare planificată⁹ și de a le da locuitorilor o notificare adecvată; de asemenea, evacuările în condiții meteo nefavorabile trebuie evitate de către autorități.¹⁰ Însă cu

un preaviz de doar 24 de ore și o evacuare efectuată iarna, în condiții de ger, este limpede că autoritățile nu și-au respectat obligațiile față de locuitorii de pe strada Coastei. Autoritățile nu și-au respectat nici obligația de a se asigura că persoanele care nu se pot întreține singure au acces la cazare alternativă adecvată.

Guvernul a admis că „[I]lipsa spațiilor adecvate de locuire și a utilităților, a titlurilor de proprietate asupra caselor și terenurilor, duce la excluziune socială, blocând accesul la asistență socială, medicală, educație și, în general, la toate drepturile cetățenești.”¹¹ Totuși, în practică, autoritățile locale continuă să efectueze evacuări în comunități deja vulnerabile social – în majoritate de romi.

BAIA MARE DE PE CRAICA LA CUPROM

Plasată între o cale ferată ieșită din uz și un pârau, Craica este o așezare de romi din orașul nord-vestic Baia Mare. Zona a fost locuită de peste 20 de ani și este una din cele mai mari așezări informale de romi din România.

În 2012, municipalitatea a evacuat forțat circa 500 de persoane din Craica – aproape jumătate dintre locuitorii așezării – și le-a demolat casele. Între 11 și 13 mai au fost evacuate aproximativ 70 de familii, care au fost mutate în birourile unei foste fabrici metalurgice, CUPROM, în vecinătatea unei zone industriale de la periferia orașului.¹² Al doilea val de evacuări și relocări s-a petrecut la 1 iunie, cu aproximativ o săptămână înaintea alegerilor locale pentru postul de primar.¹³ Unui număr de circa 50 de familii li s-a oferit cazare în alte blocuri de la CUPROM, inclusiv într-un fost laborator de prelucrare chimică.

În momentul relocării locuitorilor din Craica, clădirile de la CUPROM nu fuseseră adaptate pentru uz rezidențial. Familiilor le-au fost alocate una sau două camere fără încălzire, prost izolate și cu servicii igienice precare. Pe majoritatea etajelor nu erau mai mult de patru băi comune, ceea ce însemna în unele cazuri că până la 20 de persoane trebuiau să utilizeze aceeași baie. Facilitățile de spălare erau limitate la un robinet din băi. Nu existau facilități pentru gătit, iar oamenii au trebuit să improvizeze prepararea mâncării în camere.

Evacuarea din Craica a fost precedată în ianuarie 2012 de un recensământ făcut de autoritățile locale, în care locuitorii au fost întrebați care sunt opțiunile lor locative preferate. Nici una dintre opțiuni nu a inclus rămânerea pe Craica.



În aprilie 2012, municipalitatea le-a prezentat familiilor din Craica somațiile de demolare. Unii locuitori au spus către Amnesty International că s-au simțit hărțuiți și intimidați de „lideri” locali, pentru a accepta să fie cazați la CUPROM. După intervenția organizațiilor internaționale, municipalitatea a organizat două întruniri publice cu locuitorii, pentru a discuta opțiunile

Stânga: Romii au locuit în Craica, Baia Mare, din anii '90. În mai și iunie 2012, 500 de locuitori romi au fost evacuați forțat din zonă.

Jos: Un afiș electoral al candidatului pe atunci la postul de primar, Cătălin Cherecheș, promite demolarea așezărilor informale din oraș.



Într-o discuție cu o delegație a Amnesty International despre condițiile de la CUPROM, primarul Cherecheș a spus: „...Îmi spuneți că e o problema că n-au decât o bucătărie pe hol? ... Eu am stat într-un cămin studentesc patru ani cu o singură bucătărie pe culoar. Poate ați vrea să le și izolăm blocurile? Condițiile astea sunt de o sută de ori mai bune decât au ei acum [în Craica].”¹⁴

Evacuarea forțată din Craica a provocat critici aprinse. Reprezentanțele străine diplomatice de la București și-au exprimat îngrijorarea vizavi de caracterul inadecvat al spațiilor de locuire de la CUPROM.¹⁵ Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei a cerut investigarea relocării într-un spațiu inadecvat de locuire și despăgubirea celor afectați.¹⁶ Peste 30 de ONG-uri au organizat un protest la București pentru a aduce evacuarea forțată în atenția guvernului.

Circa 500 de persoane locuiesc în continuare la Craica. Una dintre ele, Rodica, al cărei soț este preotul din zonă, s-a împotrivit în mod activ la evacuare.

pentru relocare. Totuși, nu toate persoanele afectate din Craica au fost informate despre întâlniri.

La 10 iunie, Cătălin Cherecheș, ale cărui promisiuni din campania electorală pentru postul de primar, au inclus demolarea așezărilor de romi din oraș, a fost confirmat ca primar al municipiului Baia Mare cu 86% din voturi.







POVESTEA RODICĂI

”

Cu frică te culci, cu frică te scoli. Că știi
că acum vin, poate mâine, poate poimâine,
și rămâi sub cerul liber...

”

Rodica și familia sa au locuit în Craica și s-au numărat
printre cei care s-au opus evacuării forțate de către
autoritățile locale.

Rodica, cu zâmbetul ei modest și ochii plin de viață, ne invită în casa albastră care servește drept biserică în Craica. Se întunecă și ne cerem scuze că îi deranjăm de la cină. Rodica, una dintre persoanele care a refuzat să se mute la CUPROM, începe să ne spună cum recente evacuări forțate din Craica i-au afectat viața.

Pentru Rodica și soțul ei, Craica le este cămin de aproape 20 de ani. A fost de asemenea cămin pentru cei 10 copii și cei doi nepoți ai lor. În viața sa, Rodica a fost evacuată deja de două ori. Ea povestește că odinioară a locuit într-o casă din vecinătate, în cartierul Vasile Alecsandri. „Și atunci lui Ceaușescu i-a venit ideea să demoleze casele [romilor] și să construiască blocuri.”

Aceasta s-a petrecut cu 35 de ani în urmă. După acea evacuare, Rodica și familia ei au cumpărat un apartament. Dar când băiatul ei a contractat o boală de sânge, a fost nevoită să vândă apartamentul pentru a plăti costurile tratamentului lui. Apoi s-au mutat în Craica și și-au construit o casă în așezare.

VIAȚA ÎN CRAICA

Rodica are 55 de ani și nu are serviciu. Își câștigă existența adunând plastic, metale și alte materiale din groapa de gunoi a orașului, pe care le vinde pentru a fi reciclate. Este o activitate dificilă, precară și informală, pe care o face zi de zi.

Economisind puțin câte puțin, Rodica și soțul ei au reușit să își construiască o casă în partea de vest a așezării Craica. „[A]m turnat fundația, eu cu bătrânul meu. N-am avut măsurători, metru; așa, cu picioarele, am măsurat... am plătit să mi-o ridice.”

Terenul pe care Rodica și soțul ei și-au construit casa nu le aparține. Venitul lor nu le permite să cumpere o parcelă de teren altundeva și, deși ar fi dispuși să plătească chirie pentru o parcelă și să-și construiască o casă cu toate actele necesare, municipalitatea nu a oferit detalii privind alternative viabile.

SOMAȚIILE DE EVACUARE

De fapt, autoritățile din Baia Mare au încercat de mai mulți ani să evacueze așezarea Craica. În aprilie 2012, toți locuitorii au primit somații de evacuare și ordine de demolare, programată să aibă loc la 3 mai.

În timp ce Rodica și soțul ei erau la lucru, reprezentanții municipalității au sosit și le-au înmănat notificările de evacuare copiilor lor. Când ea s-a întors acasă, i-a găsit plângând, iar casa fusese însemnată cu un „D”, de la „demolare”.



© Amnesty International

Două săptămâni mai târziu, șeful departamentului pentru servicii sociale, însoțit de polițiști înarmați și alți oficiali, au venit în așezare. „[A]u început să strige: „dacă nu mergeți, vă aruncăm cu forța”,” spune Rodica. Ulterior, familiilor le-a fost oferită cazare alternativă la CUPROM, dar fără consultare adecvată sau fără să le fi fost prezentate alternative fezabile.

„Aproape toată lumea s-a dus [la CUPROM], au crezut că va fi mai bine,” spune Rodica. „Cum au plecat [din Craica], casele le-au fost demolate.”

Deasupra: Demolarea caselor în Craica începe în mai 2012.

Dreapta: Familia Rodicăi în fața bisericii comunității, marcată de autorități cu litera „D” de la demolare.



© Mugur Vărzanu

RELOCAREA LA CUPROM

Cele trei clădiri CUPROM sunt situate într-o zonă separată de stradă printr-un gard cu poartă. Inițial, familiile care și-au dat acordul pentru a fi mutate au primit contracte de închiriere pe trei ani, cu cazare gratuită. Rodica își amintește promisiunile făcute de municipalitate. „Au spus că nu plătesc ȱiganii acolo trei ani de zile nimic: nici curent, nici apă, nici chirie... Mulți s-au dus acolo când au auzit asta... bineînțeles că s-au dus.”

Deși Codul Civil al României stipulează clar că un acord contractual este bazat pe liberul acord exprimat între două sau mai multe persoane,¹⁷ municipalitatea a modificat unilateral contractele de la CUPROM, la două luni după relocare. Contractele de închiriere pe trei ani au fost reduse la un an, a fost introdusă obligativitatea achitării chiriei, cu amenințare cu evacuare pentru oricine nu plătește. Ulterior, municipalitatea a introdus și electricitatea contra cost. De la introducerea chiriilor, costul cazării la CUPROM a crescut de la 20 RON (4,5 euro) la 50 RON (11 euro), la care se adaugă alți 50 RON pentru electricitate. Cei care închiriază două încăperi plătesc 70 RON (16 euro) plus electricitatea.

Unele din încăperile alocate familiilor la CUPROM conțineau dulapuri cu echipament industrial și substanțe chimice periculoase, inclusiv acid sulfuric și acid acetic. Pe pereți și geamuri mai erau încă afișate inscripții de avertizare cu însemnul „Toxic”.

Înainte de a-și da acordul pentru mutare, Rodica a decis să se ducă la CUPROM să vadă cu ochii ei



Stânga: Clădirea nr. 2 de birouri dezafectate ale fostei fabrici CUPROM, unde au fost relocați romii din Craica.
Jos: Substanțe chimice potențial nocive sunt încă prezente în una dintre clădirile CUPROM când romii din Craica au fost mutați înăuntru.



condițiile de acolo. Când a intrat în una dintre clădiri, a fost șocată. „Erau niște dulapuri de fier cu o grămadă de borcane. Pe ele scria ‚pericol’,” explică ea. „Am deschis [unul] și am văzut că mă usturau ochii, gura, nu aveam aer. Borcanele erau pline de chimicale... De aceea am spus eu că acolo e lagărul morții.”

ONG-ul Romani CRISS a raportat că, la 1 iunie 2012, câteva zeci de adulți și copii din zonă au început să sufere grețuri, vărsături, amețeli și dureri de cap. La fața locului au fost chemate ambulanțe pentru îngrijiri medicale, doi adulți și 22 de copii fiind duși la spital. Ei au fost externați după câteva ore.¹⁸



REZISTENȚĂ

Familia Rodicăi este printre cele care au refuzat să se mute la CUPROM. „Au venit a doua zi să îi scrie pe toți care au vrut [să fie mutați]... Când m-am întors de la lucru, l-am văzut pe șeful departamentului pentru servicii sociale, cu poliția... Mi-a spus: Hai, hai! Trebuie să vă mutați, trebuie să demolăm. Am întrebat de ce? Păi, zice, voi ați primit [cazare la CUPROM].”

Rodica a refuzat ,oferta’: „[Am zis:] Cum vii tu să-mi demolezi mie casa? Că nu mi-ai făcut tu mie casa. Eu nu mă duc în camerele acelea. Eu am văzut camerele. Pe mine nu mă duci tu în lagărul morții cu copiii mei... nici dacă vii cu buldozerul, tot nu ies din casa mea.”

În cele din urmă, autoritățile i-au permis Rodicăi – și altor circa 450 de locuitori – să rămână în Craica. Casa ei nu a fost demolată. Ea crede că sprijinul primit din afara comunității a fost crucial. „Când au auzit că noi am sunat [la Amnesty International] și a venit domnul Mugur [fotograf freelance], atunci au început să spună: ,care vreți, plecați, care nu, noi nu vă forțăm.’”

Curajul Rodicăi a inspirat și alți membri ai familiei și pe vecini. Ei s-au susținut reciproc în decizia de a rămâne în casele lor. „Toți ne-am vorbit să nu plecăm. Orice s-ar întâmpla, nu am pleca.”



Stânga: Așezarea Craica era căminul a peste 1.000 de romi, înainte de evacuarea forțată din 2012.

Jos: Aproximativ 500 de locuitori au fost evacuați din așezare, iar casele lor au fost demolate.

VIITOR INCERT

Deocamdată, autoritățile nu au inițiat un dialog real cu locuitorii din Craica, pentru a identifica împreună cu ei soluții de locuire. „Pentru că [primarul] ne urăște,” spune Rodica. „Oriunde mergi, ți se spune: ‚leși afară, țigane!’ Și la poliție ... Dacă te duci la primărie pentru ceva, te întreabă: ‚Ce vrei, bani?’ ... Ne jignesc.”

Rodica și familia sa simt că viețile lor au fost răvășite de evacuările din comunitatea lor. Amenințarea de a-și pierde casa este acum o prezență constantă în viețile lor. „Cu frică te culci, cu frică te scoli. Știi că oricând pot veni și rămâi sub cerul liber... Unde să duc toți copiii? [Autoritățile] nu au și ei copii?”







POVESTEA LUI W.

”

Tot au zis că ne aruncă afară, de aceea am venit ... [Dar] asta e ca o pușcărie.

”

,W' a acceptat oferta relocării la CUPROM, în parte de teama că familia sa ar fi fost lăsată pe drumuri.

W. este așezată pe canapeaua de sub o fereastră mare, din camera ei de la CUPROM, și își aprinde o țigară. E luna octombrie, iar prin găurile din perete pătrunde frigul. Camera este folosită ca dormitor, bucătărie, cameră de zi și baie pentru partenerul ei și doi copii. Când ne-am întâlnit ultima dată, locuia într-o casuță din Craica. Asta se întâmpla acum un an. Casa ei a fost demolată în timpul evacuărilor din mai 2012, iar ea s-a mutat cu familia într-o cameră, în clădirea CUPROM. Când au sosit prima oară, a izbucnit în plâns.

AMINTIRILE DIN CRAICA

Pe vremuri, W. a locuit cu partenerul ei într-un bloc de locuințe de pe strada Melodiei, Baia Mare. Au ocupat informal un bloc nelocuit, împreună cu alte familii care nu aveau unde să locuiască. În 1993, au fost evacuați.

Și-au luat cu ei toate obiectele personale și au pornit de-a lungul unei căi ferate dezafectate, ajungând la Craica. W. își amintește că pe atunci în partea lor de așezare nu erau decât una sau două case.

Împreună cu partenerul ei, și-au construit casa din materialele pe care le-au putut găsi. „Am început și ne-am făcut colibă din folii de nailon,” spune ea. „Până ne-am făcut casă din lemne, cu noroi... Am stat pe Craica până au venit să demoleze...”

În ciuda greutăților, cuplul a dus o viață bună pe Craica. Totul era în apropiere. Își cunoșteau vecinii și se simțeau relativ în siguranță. Pentru W., CUPROM nu se compară nici pe departe cu Craica. „Dacă nu ai bani de autobuz, nu poți să te duci nicăieri. Sau dacă ești bolnav, numai ambulanța te salvează. Să te ducă la spital și gata... Și de acolo, cu ce mai vii acasă? Pe jos?”

W. continuă: „Eram în aer liber [pe Craica]. Aici [parcă] suntem ca la pușcărie. [În Craica], plăteam un 1 milion de lei vechi¹⁹ (23 euro) pe lună și am avut [curent] non-stop și n-am avut treabă cu nimeni. Camerele le-ați văzut aici? [...] Să nu stricăm, ne pun camere, să vadă ce facem.”



În ciuda circuitului de supraveghere video, W. nu se simte mai în siguranță la CUPROM. În Craica, copiii săi se jucau tot timpul afară. „Dar aici... nu-i pot lăsa afară, trebuie să îi țin numai în casă.”

Deasupra: Copii privesc afară din una din clădirile CUPROM. Autoritățile locale și-au încălcat promisiunea inițială, de a nu pretinde plata chiriei și utilităților pe durata primilor trei ani.

Dreapta: Un băiat rom se joacă printre dărâmăturile unei barăci demolate din Craica.



EVACUAREA FORȚATĂ

Familia lui W. – și altele din Craica – au primit prima somație de evacuare în vara anului 2011. În urma protestelor organizațiilor pentru apărarea drepturilor omului și ale ambasadelor străine, în septembrie 2011 evacuările au fost suspendate.²⁰ Răspunzând unei scrisori din partea unui activist al organizației Amnesty International, primarul orașului Baia Mare a scris în data de 6 septembrie 2011 că, în ceea ce privește așezările informale, autoritățile locale vor respecta legislația națională și standardele internaționale ale drepturilor omului.

Însă evacuarea a revenit pe agenda politică în primăvara anului 2012, în timpul campaniei pentru alegerile locale. Primarul a promis demolarea așezărilor informale ale romilor din oraș, iar în aprilie 2012, familiile din Craica au primit somațiile de demolare a caselor lor.

W. rememorează zilele dinaintea evacuării: „Când au dat primele somațiile, au zis: ‚O să evacuăm Craica. Trebuie să semnați că terenul nu este al vostru aici și trebuie să plecați din Craica.’[...] După [aceea] nu lăsaus pe nimeni să treacă, să meargă la magazin. Eram înconjurați. Au venit cu a doua somație și în [mai puțin de] două săptămâni au venit să demoleze.”

Inițial, autoritățile locale din Baia Mare au oferit familiei lui W. cazare alternativă într-un bloc de locuințe de pe strada Horea. Cunoscută drept un ghetou al romilor, zona este separată de restul cartierului de un zid înalt de 2 metri, ridicat de municipalitate în iulie 2011.



© Mugur Vărzanu

Clădirile de la CUPROM nu au fost adaptate pentru a fi locuite. Condițiile de locuire nu întrunesc standardele cerute de legea română sau cea internațională.



În noiembrie 2011, organismul care veghează la respectarea egalității în România, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, a stabilit că ridicarea aceluia zid constituia o discriminare. „[A]m refuzat [să ne mutăm pe strada Horea] și au zis că ne pun cererea pentru un alt loc în altă parte. De atunci nu ne-au mai dat nimic.”

După a doua somație de evacuare, familia lui W. a decis să se mute din Craica la CUPROM, parțial de teama de a nu rămâne fără adăpost. „Au tot zis că ne aruncă de acolo, de aceea am venit. Decât să ne arunce, să ne lase pe drumuri, era mai bine să venim aici. [Dar] asta e pușcărie.”

W. nu a văzut camera de la CUPROM înaintea relocării: „Am venit și am plâns o zi întreagă,” spune ea. „Dacă veneam [înainte], eu nu mă mutam. Dacă casa nu ar fi fost demolată, eu mă duceam înapoi.”

Acum, că locuiește la CUPROM, W. arareori se mai duce în oraș. „Nu avem bani de autobuz. Dacă mergem o dată, ne cumpărăm mai multe, să ne ajungă... În Craica, mergeam de 10 ori la magazin. Luam un lucru, mergeam acasă, mergeam după alt lucru... Aici nu mai poți merge. Dacă nu ai cumpărat ce ți-a trebuit și ai uitat, asta e. Să mă împrumut nu-mi place. Dacă am, am, dacă nu, nu.”

AMENINȚĂRI ȘI PROMISIUNI NERESPECTATE

Locuitorilor care au acceptat să fie mutați la CUPROM li s-a spus că nu vor trebui să plătească pentru utilități și că vor fi mutați în locuințe sociale sau li se vor oferi alte locuințe alternative după trei ani.

Totuși, municipalitatea a început să le ceară chiriilor de la CUPROM să plătească pentru consumul de electricitate – singura lor modalitate de a găti și a se încălzi. W. se opune ideii de a plăti aceste costuri din principiu, tocmai datorită promisiunilor făcute locuitorilor înainte de mutare.

După evacuare, familia lui W. și-a vândut soba cu lemne. „Ne-au spus că nu putem să o aducem. [Municipalitatea] a spus că aici nu ne lasă să aducem soba, pentru că se afumă pereții.” Locuitorilor li s-a spus în schimb să-și cumpere reșouri electrice, care sunt mult mai scump de folosit decât sobele cu lemne și creează o presiune suplimentară pentru bugetele oricum limitate ale familiilor. În plus, curentul electric a fost întrerupt de câteva ori. „De multe ori am rămas cu mâncarea pe soba electrică și n-am putut să termin de gătit.”

Electricitatea și chiria pentru camera în care stă W. cu partenerul și doi copii costă 100 RON (23 euro). „Sunt mulți bani... În fiecare lună avem datorii și ne e imposibil să ne revenim... Trebuie să plătesc mâncarea, medicamentele...” W. acceptă că nimic nu e pe gratis, dar nu este de acord cu suma pe care trebuie să-o plătească pentru cazare. „De ce ne-a mințit [primarul]? Trebuiau să calculeze [chiria] ca să-o putem plăti și să ne rămână [pentru alte cheltuieli de bază].”

Locuitorii de la CUPROM împart băi pe fiecare etaj. „Băile sunt separate, pentru bărbați și pentru femei... O verișoară de-a mea a fost în spital acum o lună. A durut-o burta și am crezut că era din cauza băii... [S-a dovedit] că a avut ceva infecție la ovare. Doctorii de la spital au zis că nu e bine să fie comună baia [pe care o împarte cu alte 10 femei]. De asta mi-e frică, chiar și pentru copiii mei.”

Pe când locuia la Craica, W. creștea și câțiva pui. A trebuit să renunțe și la ei, iar acum trebuie să cumpere toate alimentele. „E rău, că lucrează numai el singur [doar partenerul]. Eu n-am nici un venit de nicăieri, doar alocația copiilor... Multora nu le place aici. Spun că era mai bine pe Craica. Și mulți l-au sunat pe șeful de la serviciile sociale, să-i spună că vor să se mute de aici. [Dar] telefonul lui era închis.”

W. și partenerul ei se tem să nu fie evacuați din nou în viitor, dat fiind că stau în chirie la CUPROM doar cu titlu temporar. „Ne pot da afară când vor ei, ne pot lăsa aici cât vor ei.” Soarta și viitorul familiei lui W. sunt în întregime în mâinile autorităților locale.

În informațiile puse la dispoziția unui mic număr de locuitori din Craica și ONG-uri, relocarea la CUPROM era una din cele patru opțiuni prezentate de municipalitate. Celelalte au inclus punerea la dispoziție a unui teren, mutarea în 'locuințe modulare' și locuințe sociale.²¹ În realitate însă, municipalitatea nu a furnizat informații detaliate despre alternativele propuse, care le-ar fi permis locuitorilor să decidă în cunoștință de cauză. În cele din urmă, toți locuitorii



care au fost de acord să le fie demolate casele din Craica au acceptat contracte de închiriere la CUPROM. Unii au spus către Amnesty International că și-au dat acordul să se mute sub presiune și adesea fără să înțeleagă ce semnau de fapt. Ei au mai spus că ar fi preferat să rămână în Craica.²² Autoritățile centrale și locale au obligația de a se asigura că toate alternativele viabile la evacuare sunt explorate în consultare deplină cu persoanele afectate. Detaliile procesului de evacuare de pe Craica, în special intimidarea locuitorilor și nerespectarea obligației de a oferi informații complete despre întrunirile publice și alternative de locuire, arată că autoritățile din Baia Mare nu au desfășurat o consultare reală cu persoanele afectate, ceea ce face ca evacuarea să fie ilegală.

Substanțe chimice rămase în dulapurile de la CUPROM. ONG-ul Romani CRIS a raportat că, la 1 iunie 2012, doi adulți și 22 de copii au fost transportați la spital, suferind de grețuri, vărsături, amețeli și dureri de cap.

PIATRA NEAMȚ DE PE STRADĂ MUNCII ÎN VĂLENI 2

În august 2012, autoritățile locale din Piatra Neamț, un oraș în regiunea nord estică a Moldovei, au evacuat forțat circa 500 de romi din unitățile locative de pe strada Muncii și i-au relocalat în 'locuințe sociale' în Văleni 2, o zonă izolată, la circa 7 km depărtare de centrul orașului, separată de acesta de o zonă industrială părăsită și un râu. Pentru majoritatea dintre ei, aceasta a fost a doua evacuare în decurs de 10 ani.

Locuitorii evacuați de pe strada Muncii înțeleg că erau probleme cu unitățile locative de acolo, de exemplu cu supraaglomerarea. Familiilor le fuseseră repartizate două camere de 15 m², dintre care doar una avea ferestre. O pompă situată la intrarea către unitățile respective era singura sursă de apă, și până la cinci familii împărțeau băile comunale. Totuși, în ciuda acestor dificultăți, ei simt că duceau o viață mai bună acolo, în comparație cu Văleni 2. Deși strada Muncii era separată de cel mai apropiat cartier printr-o linie ferată, orașul și serviciile, cum ar fi spitalele și școlile, erau mult mai apropiate și mai ușor accesibile.

Zvonurile privind evacuarea și relocarea în Văleni 2 au creat anxietate în rândul comunității de pe strada Muncii încă din 2010. În februarie 2012, locuitorii au descoperit că au fost debransați de la rețeaua electrică, din cauza facturilor restante. În condițiile unor temperaturi de -20° C, femeile însărcinate, copiii și persoanele cu infirmități erau cele mai expuse riscului de îmbolnăvire. Dusia, o femeie energetică, de vreo 50 de ani, s-a opus evacuării, împreună cu alți membri ai comunității.



© Mădălin Vărzaru

Strada Muncii, Piatra Neamț, octombrie 2012. Circa 500 de romi au locuit în comunitate înainte de a fi evacuați forțat în august 2012 și relocați în Văleni 2, la câțiva kilometri în afara orașului.







POVESTEA DUSIEI

“

Suntem complet marginalizați. Ce a fost acolo, cum a fost, era totuși mai bine. Acum suntem scoși din societate. Suntem cu adevărat excluși.

”

Fosta locuitoare de pe strada Muncii, Dusia, și alți membri ai comunității, descriu delegaților Amnesty International cum au fost evacuați forțat în august 2012.

De-a lungul vieții, Dusia a trecut prin trei evacuări. În 2001 a fost nevoită să se mute din apartamentul ei, din cauza chiriei și facturilor neplătite. N-a avut unde să se ducă și a fost fără adăpost timp de șase luni. În cele din urmă a găsit o încăpere goală într-un bloc de locuințe din Dărmănești, un cartier din Piatra Neamț.

„După aceea au mai venit și alți romi, pentru că erau camere libere, iar ei locuiau [tot] pe stradă,” explică Dusia. „[A]m stat acolo șapte ani, [iar apoi] municipalitatea a primit fonduri să renoveze blocul.”

În 2007, autoritățile i-au relocat pe locatarii din Dărmănești, împreună cu romii care locuiau într-un bloc de pe Aleea Ulmilor, în unitățile locative de pe strada Muncii. „[A]u spus că, după ce le renovează, ne vor lăsa să ne întoarcem. Dar nu au făcut-o niciodată.” Contractele de închiriere a locuințelor sociale de pe strada Muncii nu au fost reînnoite la expirarea lor, în 2009, locatarii lor riscând astfel să fie evacuați forțat.

EVACUAREA FORȚATĂ

„Odată el [primarul] ne-a dat afară din centrul orașului... [și] ne-au mutat pe Muncii... a făcut în așa fel [încât să se asigure] că nici în marginea orașului să nu mai fim, să fim izolați lângă pădure. Și a reușit...”

În iulie 2012, locuitorii de pe strada Muncii au primit o notificare verbală cu privire la evacuarea și relocarea lor în Văleni 2. Nedorind să fie din nou relocați, ei au solicitat municipalității să-i lase să rămână pe strada Muncii și să îmbunătățească condițiile de locuit de acolo. Dusia spune: „Am cerut să nu fim mutați, să ne pună lumină... Au spus că nu se poate, pentru că în zonă urma să fie amenajată o piață.” Și totuși, până în martie 2013, zona de pe strada Muncii nu fusese reamenajată, iar unitățile locative părăsite erau în continuare acolo.

Încetul cu încetul, tot mai mulți locuitori au fost convinși să înceapă să strângă banii necesari pentru a obține contractele de închiriere pentru casele din Văleni 2. Noile contracte au costat 220 RON (50 euro) pentru garsoniere și 300 RON (70 euro) pentru apartamentele cu două camere. „[O]amenii nu aveau lumină [pe strada Muncii],” spune Dusia. „[E]ra numai o pompă. Au crezut că aici [în Văleni 2] va fi mai bine, crezând că vor avea lumină.”

Dusia și alte circa 10 familii s-au opus mutării cât au putut de mult, dar în cele din urmă au trebuit să se mute la rândul lor în Văleni 2. „[Autoritățile] ne-au spus: ,N-aveți cum să vă împotriviți, pentru că o să fie mai rău... Nu mai este terenul nostru, a fost vândut... Trebuie să plecați de bunăvoie, ca să nu punem mascații pe voi. Au venit cu mascați, cu tractor, și am fost duși.”



IZOLARE ȘI PERICOL

Văleni 2 este situat la circa 1 km de cea mai apropiată stație de autobuz și de un cartier unde locuiesc familii tinere de români. Până acolo se ajunge pe un drum noroios, neluminat.

„Să fiți în locul nostru,” întreabă Dusia, „[n-ați vrea] măcar lumină, stradă, un autobuz și un magazin de unde să luați pâine? Nu v-ați simți mai bine când vedeți măcar puțină lumină când ieșiți [seara]? Sunt riscuri. Pădurea e aproape, sunt urși, lupi.”

Pe lângă izolare, Dusia e nemulțumită de calitatea caselor din Văleni 2. Ea arată spre perete: „Știți cum, vorbesc cu dumneavoastră și se aude în partea cealaltă.

V-am spus că e gol peretele. Sunt numai două plăci de rigips umplute cu spumă. Dacă dau un pumn mai tare... ajung la vecina.”

Ceilalți locuitori confirmă. O femeie explică:

„[Reprezentanții autorităților locale] au venit și ne-au amenințat ca nu cumva să stricăm chiuvetele, dar... dacă vă lăsați pe ele, se rup. Chiar și căzile la baie au picioare de plastic... [vecinii] au vrut să facă un duș cu apă rece și s-a crăpat, a căzut. Și dau vina pe noi, că noi suntem vinovați, că stricăm tot.”

Dusia vorbește cu locatarii în fața unităților locative din Văleni 2, în octombrie 2012.

Dusia adaugă sobele pe lista problemelor: „Am făcut foc, a crăpat portița de la sobă, cu un foc. Sunt foarte multe probleme, nu numai atât. Nu știm de care să ne ocupăm mai întâi. Zi de zi este foamete mare la noi. Nu avem bani de transport, să plecăm să ne luăm o pâine. [Până pleci să-ți] cumperi o pâine, se face noapte și ajungi acasă în întuneric. Ați venit pe drumul acesta și ați văzut cât e de departe... Suntem sătui!” Plânge.

Locuitorii din Văleni 2 se simt abandonați și disperați. „Suntem complet marginalizați. Ce a fost acolo [pe strada Muncii], cum a fost, era totuși mai bine. Acum suntem scoși din societate. Suntem cu adevărat excluși.”

Unul din vecinii Dusiei crede că această marginalizare contribuie la migrația romilor: „Din cauza asta fugim în Franța... datorită românilor, pentru că sărăcia de aici ne-a ajuns peste cap. Și acolo mergem pentru mâncare și pentru haine... Dacă românii ne-au exclus, [când] ne-au aruncat din oraș, normal că fugim.”

Pentru mulți locuitori din Văleni 2, ciclul sărăciei pare insurmontabil. O femeie descrie obstacolele pe care le întâmpină în găsirea unui serviciu: „Să ne pună la muncă, la măturat pe stradă în Franța, că nu refuzăm. Muncim. Aici, în România, cer 10 clase la salubritate, la măturat strada... mulți dintre noi nu avem școală, trebuie să mergem [să lucrăm] pe câmpuri.”

Teama de ulterioare evacuări rămâne și ea omniprezentă printre familii. Municipality vizitează în mod regulat Văleni 2 pentru exerciții de „monitorizare”. „Poliția... sau oficialii municipalității vin și verifică dacă oamenii



Stânga: Unitățile locative din Văleni 2 sunt izolate de restul orașului. Cea mai apropiată stație de autobuz este la 1 km distanță, și drumul spre aceasta este neiluminat și plin de noroi.

Jos: Comunitatea romilor de pe strada Muncii era aproape de centrul orașului Piatra Neamț. Locuitori aveau acces cu ușurință la școli, servicii medicale și de alt tip.



sunt acasă,” spune Dusia. „Întreabă cine locuiește aici și acolo... Nu mi se pare normal să-ți dea o casă și apoi să vină să te monitorizeze... De câte ori vreau să plec de acasă, rog pe cineva să vină să stea la mine.”



UN ORAȘ FĂRĂ ROMI

Familiile de romi din Văleni 2 vor să se întoarcă pe strada Muncii. „Așa, [chiar și] fără apă, fără nimic, decât să rămânem aici. Să plecăm înapoi. Nici buletine nu vrem să ne facem aici.” Cărțile de identitate sunt importante, deoarece ele necesită înregistrarea domiciliului permanent, iar familiile nu vor să fie lăsate aici, la marginea orașului.

În prezent, între Văleni 2 și oraș nu există mijloace de transport în comun. Drumul în beznă, neîntreținut, până la cea mai apropiată stație de autobuz, este periculos, mai ales pentru copiii mici. Cererile comunității, privind prelungirea traseului autobuzului, au fost respinse de autoritățile locale.

Iar când reprezentanții comunității s-au deplasat la primărie pentru a cere instalarea unui autobuz școlar, se pare că oficialitățile au chemat poliția. „Da, au chemat poliția să ne dea afară... Ceream doar autobuz școlar, ca să mergă copiii la o școală. Erau copii de grădiniță [cu noi]... de vreo 5 ani. I-am târâit pe străzi cu noi.”



© Mugur Vărzaru



În octombrie 2001, primarul din Piatra-Neamț și-a anunțat intenția de a crea un ghetou pentru romi într-o fostă fermă de creștere a puilor.²³ Declarația sa a provocat criticile aprinse ale organizațiilor internaționale care monitorizează respectarea drepturilor omului și ale ONG-urilor,²⁴ precum și ale oficialităților guvernamentale din România.²⁵ În ciuda acestora, familiile de romi au fost totuși evacuate din centrul orașului și relocalate în unitățile locative de pe strada Muncii și o fostă fermă de creștere a puilor, din cartierul Speranța.²⁶ Acum, 11 ani mai târziu, autoritățile locale par să-și fi atins în sfârșit scopul de a-i alunga pe romi din Piatra-Neamț, până la marginea orașului.

Odată cu lăsarea întunericului, locuitorii romi din Văleni 2 aprind lumânări – singura sursă de lumină pentru gospodăriile nebransate la rețeaua electrică.

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE

Mărturiile din acest raport descriu un tipar de încălcări ale drepturilor omului de către autoritățile române în ce-i privește pe romi și pe ceilalți locuitori ai așezărilor informale. În special, evacuările forțate sunt efectuate înaintea explorării tuturor alternativelor fezabile, iar absența securității posesiei pentru persoanele evacuate nu face decât să mărească riscul ca acestea să fie evacuate din nou în viitor.

În toate cazurile investigate, autoritățile locale nu au oferit persoanelor afectate de evacuare ocazia unor consultări reale sau accesul la căi de atac eficiente, în ciuda faptului că drepturile lor la locuire au fost încălcate. Toți cei relocați au fost plasați în spații de locuit inadecvate și, în unul dintre cazuri, mai multe persoane au rămas fără adăpost în urma evacuării.

Începând din 2010, Amnesty International a solicitat guvernului român să pună capăt evacuărilor forțate ale romilor și altor grupuri vulnerabile, cerând în același timp Ministerului Dezvoltării Regionale să modifice Legea Locuinței, pentru a asigura că:

- Toate persoanele beneficiază de o securitate minimă a posesiei, care le oferă protecție împotriva evacuărilor forțate, hărțuirii și altor amenințări;
- Evacuările forțate sunt interzise în mod explicit și măsuri de protecție care trebuie respectate înainte de efectuarea oricărei evacuări în conformitate cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului, sunt adoptate;
- Este creat un cadru pentru a asigura accesul din punct de vedere financiar la locuințe, inclusiv prin revizuirea programelor de locuințe sociale, a reglementărilor privind chirii și a prețului materialelor pentru construcția de spații de locuit cu costuri reduse;

■ Relocările în zone nesigure și/sau poluate sau care pun în pericol viața și sănătatea, sunt de asemenea interzise;

■ Toate persoanele beneficiază de un acces egal la locuire și de protecție în fața discriminărilor prin modificări aduse Legii Locuinței, interzicându-se explicit segregarea pe criterii de rasă sau orice altă formă de discriminare.

Până în prezent, guvernul român nu a întreprins măsuri pentru a asigura că experiențele Claudiei, lui Béla, a Rodicăi, a lui W și a Dusiei nu se vor repeta. În urma acestui eșec, locuitorii așezărilor informale și toți locuitorii care nu dispun de un statut formal al posesiei rămân expuși riscului de a fi evacuați forțat.

România este stat parte la o serie de tratate internaționale și regionale privind drepturile omului, care garantează protecția împotriva evacuărilor forțate și dreptul la o locuire adecvată și drepturile asociate tuturor persoanelor, fără discriminare. Aceste tratate includ Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, Pactul internațional privind drepturile civile și politice, Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Carta Socială Europeană modificată.

În baza acestor tratate, România are obligația de a asigura respectarea în întreaga țară a dreptului la o locuire adecvată, inclusiv dreptul la protecție împotriva evacuărilor forțate.

Aceste prevederi au fost încorporate în mod inadecvat în legislația românească.²⁷ Codul de Procedură Civilă conține unele garanții împotriva evacuărilor forțate,



Însă acestea se aplică doar în cazul chiriașilor sau proprietarilor care au un statut formal al posesiei, în loc să garanteze securitatea posesiei tuturor persoanelor – așa cum cere dreptul internațional. Codul exclude în mod explicit protecția împotriva evacuărilor forțate pentru cei care locuiesc în așezări informale.²⁸

Aceste lacune legislative permit autorităților locale să deștrădăcineze întregi comunități stabilite de mult timp și să le mute în locuințe inadecvate, departe de privirile celorlalți locuitori, sub pretextul 'regenerării urbane' și al 'dezvoltării'. Ele lasă de asemenea grupurile vulnerabile fără nicio protecție, ceea ce duce frecvent la accentuarea marginalizării și sărăcirii lor.

Pentru cei afectați de evacuările forțate, acesta rămâne principalul obstacol în calea accesului la căi de atac eficiente, inclusiv restituirea, reabilitarea, compensarea, satisfacerea și garantarea nerepetării. Drept rezultat, persoanele care nu beneficiază de securitatea posesiei se confruntă cu evacuări forțate de mai multe ori în viață.

Guvernul român trebuie să acționeze de urgență pentru a pune capăt acestor încălcări ale dreptului la locuire adecvată și pentru a se asigura că protejează, respectă și îndeplinește drepturile de locuire ale tuturor persoanelor și pune capăt evacuărilor forțate.

Locuitorii din Craica, în Baia Mare, privesc pregătirile pentru demolarea caselor, efectuată de autoritățile locale în mai 2012.

ȘI NOI AVEM DREPTURI



„Vreau să-i cer [noului primar din Cluj-Napoca] să ia măsuri – să înțeleagă că nu suntem singuri, că suntem susținuți de multă lume... Și să facă tot posibilul pentru a ne muta de lângă groapa de gunoi. Să vegheze... că avem drepturi care trebuie respectate.”

Claudia, decembrie 2012



„Nu vrem să ne dea palate, nici să ne facem vile, vrem doar o bucată de teren să ne facem propriile noastre case.”

Rodica, octombrie 2012



„Am crescut în oraș... copiii noștri... au crescut în oraș... și acum ajungem la marginea pădurii, izolați de lume? De ce? Ce a vrut primarul cu adevărat a fost să ne arunce afară din oraș, ca să nu mai vadă romi. Și asta s-a întâmplat.”

Dusia, octombrie 2012



„Ne-au spus: ,semnați!’ I-am spus [oficialului] că nu știam să semnez. Mi-a spus să semnez [oricum]. Am întrebat: ,Dar mi-ați citit exact ce scrie acolo?’ Mi-a răspuns: ,Semnează!’ Au înconjurat casele cu oameni cu tot, până când au dat numerele [de evacuare] caselor și [au înmânat] somațiile.”

W., martie 2013



„Municipalitatea trebuie să știe că există cineva acolo care poate face presiuni, pentru că, dacă nu era nimeni să pună presiuni, ar fi fost un dezastru.”

Béla, octombrie 2012

NOTE FINALE

1. Potrivit Eurostat, persoanele care suferă de „grave lipsuri materiale” se confruntă cu o criză acută de resurse pentru acoperirea nevoilor de trai și a cheltuielilor de locuire. Vezi pagina 25, „*Situația romilor în 11 state membre ale UE*”, FRA 2012, la <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/situation-roma-11-eu-member-states-survey-results-glance>
2. Întâlnirea Amnesty International cu echipa de proiect PDNU despre un „Proiect Model pentru utilizarea la maxim a fondurilor UE pentru locuire durabilă și incluziunea romilor dezavantajați (explicit, dar nu vizată exclusiv) în zona metropolitană Cluj-Napoca”. Cluj-Napoca, România, octombrie 2012.
3. Vezi pagina 3, „*Groapa de gunoi: spațiu al marginalizării urbane avansate și rasializate în România prezentului*” octombrie 2012. Analiză efectuată ca parte a proiectului de cercetare în desfășurare Spațializarea și rasializarea excluziunii sociale. Constituția socială și culturală a „ghetourilor de țigani” în România într-un context european (2012-2014)”. Disponibil la <http://sparex-ro.eu/?p=487>
4. Interviu Amnesty International cu locuitorii din Colina Verde, octombrie 2012. Potrivit unui studiu recent efectuat de Centrul European pentru Drepturile Romilor (ERRC), în prezent circa 49 % din locuitorii din Colina Verde au cărți de identitate înregistrate cu domiciliul la o adresă din Pata Rât. Vezi „*Mutați din oraș: cetățeni români de etnie romă evacuați la groapa de gunoi*”, ERRC, decembrie 2012. Disponibil la: <http://www.errc.org/cms/upload/file/romania-report-pata-rat-17-dec-2012-en.pdf>
5. Vezi pagina 9, „*Mutați din oraș: cetățeni români de etnie romă evacuați la groapa de gunoi*”, ERRC, decembrie 2012.
6. Eniko Vincze, antropolog, descrie stigmatul asociat cu Pata Rât: „Simbolismul gunoiului aruncat este asociat cu oamenii care locuiesc în vecinătatea gropii de gunoi, în timp ce locuitorii sunt personificarea mirosurilor neplăcute și a murdăriei acestui mediu toxic, iar stigmatul atașat acestui mediu devine parte integrantă a auto-identificării lor și a imaginii pe care alții o au despre ei.” Vezi pagina 3, „*Groapa de gunoi: spațiu al marginalizării urbane avansate și rasializate în România prezentului*”, octombrie 2012.
7. Arhivele Amnesty International.
8. Secretar General al Partidului Comunist Român între 1965 și 1989, când a fost răsturnat de la putere și executat în timpul unei revoluții.
9. CESCR, comentariul general 7, Dreptul la locuire adecvată: evacuări forțate, 20/05/1997, alin. 13 și 15,
10. CESCR, comentariul general 7, Dreptul la locuire adecvată: evacuări forțate, 20/05/1997, alin. 15,
11. Vezi pagina 8, „*Strategia Guvernului României de Incluziune a cetățenilor români aparținând minorității romilor, pentru perioada 2012-2020*”, 2011, disponibilă la http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_romania_strategy_en.pdf
12. Vezi „*România: romi relocați într-un bloc vechi și nesigur de birouri*.” Amnesty International, 11 mai 2012. (EUR 39/008/2012). Disponibil la: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR39/008/2012/en/65646a1c-b84d-47f9-b67e-b3c27d350d1b/eur390082012en.html>
13. Vezi „*România: autoritățile din Baia Mare nu ar trebui să-i mute pe romi în spații de locuit inadecvate*.” Amnesty International, 7 iunie 2012. (EUR 39/009/2012). Disponibil la: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR39/009/2012/en/4f74bbcb-b421-4fe6-bdfc-2ff23afc35a/eur390092012en.html>
14. Interviu cu primarul orașului Baia Mare, 10 mai 2012.
15. De exemplu, Ambasada SUA a dat publicității o declarație la 6 iunie, în care își exprimă îngrijorarea față de relocarea romilor din Craica la CUPROM. Vezi Declarația Ambasadei SUA privind situația locativă a romilor din Baia Mare. Disponibilă la: <http://romania.usembassy.gov/policy/media/pr-06062012.html>
16. Vezi „*România: Comisar preocupat de relocarea romilor într-o clădire toxică*”, Comisarul pentru drepturile omului al Consiliului Europei, 7 iunie 2012. Disponibil la: http://www.coe.int/t/commissioner/News/2012/120607BaiaMare_en.asp
17. Articolul 1.166 al Codului Civil al României, 287/2009.
18. Scrisoare deschisă despre situația din Baia Mare, Romani CRISS, 6 iunie 2012. Disponibilă la <http://www.romanicriss.org/PDF/Open%20Letter%20Baia%20Mare.pdf>
19. Moneda românească anterioară. Intervistații foloseau vechea monedă atunci când se refereau la cheltuieli.
20. Vezi „*România: informații suplimentare: evacuarea romilor oprită*”, Amnesty International, 19 septembrie 2011 (EUR 39/009/2011). Disponibil la: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR39/009/2011/en/6673588a-5065-424c-b950-056ccd729cf6/eur390092011en.html>
21. Întâlnire organizată de autoritățile locale din Baia Mare, 10 mai 2012. Interviu cu G., un locatar de la CUPROM, la 6 octombrie 2012.
22. Interviu cu F, E, C în Craica la 9 și 10 mai 2012; interviu cu A, M, Z, locatari la CUPROM, 6 și 7 octombrie 2012.
23. Vezi „*Al doilea raport de caz – ghetoul din Piatra-Neamț. Observații de la fața locului*.” Istvan Haller, 22 octombrie 2001. Disponibil la: <http://groups.yahoo.com/group/balkanhr/message/2942>
24. De exemplu, Romani CRISS, Centrul European pentru Drepturile Romilor, Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (ODHIR – OSCE). Vezi Cosima Rughiniș. „Proiecte de relocare pentru cartiere „ghetou”: practici locative și discursuri stereotipe”. Conferința internațională a Universității din Toronto: Spații de locuire adecvate și accesibile financiar pentru toți. Iunie 2004. Disponibil la: http://www.urbancentre.utoronto.ca/pdfs/housingconference/Rughinis_Relocation_Project.pdf
25. Dezideriu Gergely și Mădălin Morteau. „Cazul Piatra Neamț”. Octombrie 2001, pagina 6. Disponibil la: www.greekhelsinki.gr/bhr/.../criss_22_10_01.doc
26. Vezi paginile 15-17, „Drepturilor la locuire ale romilor și în Europa”, Vasile Galbea, Housing Rights Watch 2010. Disponibil la: http://www.noticiaspsph.org/IMG/pdf/3870_roma_issue_en.pdf
27. Vezi paginile 2-3, „*Fundații nesigure: asigurarea dreptului la locuire în România*.” Amnesty International, 8 mai 2012 (EUR 39/002/2012)
28. Legea nr. 202/2010: art. 578 (1), pentru modificarea Codului de Procedură Civilă.



**VREAU
SĂ AJUT**

FIE CĂ E VORBA DE UN CONFLICT FOARTE
MEDIATIZAT SAU DE UN COLȚ UITAT
DE LUME, **AMNESTY INTERNATIONAL**
MILITEAZĂ PENTRU JUSTIȚIE, LIBERTATE ȘI
DEMNITATE PENTRU TOȚI ȘI ÎNCEARCĂ SĂ
ATRAGĂ SPRIJINUL PUBLICULUI PENTRU
A CONSTRUI O LUME MAI BUNĂ

CE POȚI FACE?

Activiști din întreaga lume au arătat că este posibil să se reziste
forțelor periculoase care subminează drepturile omului. Fă parte din
această mișcare. Luptă împotriva celor care promovează frica și ura.

■ Alătură-te organizației Amnesty International și devino parte
dintr-o mișcare mondială de campanie pentru a pune capăt
încălcărilor drepturilor omului. Ajută-ne să schimbăm ceva.

■ Fă o donație pentru a sprijini activitatea organizației
Amnesty International.

Împreună ne putem face auzite vocile.

☐ Sunt interesat(ă) să primesc informații suplimentare privind modalitățile de a deveni
membru/membră a organizației Amnesty International

numele

adresa

țara

adresa de e-mail

☐ Doresc să fac o donație către Amnesty International (donațiile vor fi procesate în lire sterline,
dolari SUA sau Euro)

suma

Vă rog să rețineți suma din

Visa ☐

Mastercard ☐

numărul

data expirării

semnătura

Te rugăm să returnezi acest formular la biroul Amnesty International din țara ta.

Pentru birourile Amnesty International din întreaga lume:

www.amnesty.org/en/worldwide-sites

Dacă nu există un birou Amnesty International în țara ta, te rugăm să
returnezi acest formular la: **Amnesty International**, International Secretariat,
Peter Benenson House, 1 Easton Street, London WC1X 0DW, United Kingdom

amnesty.org



ALUNGAȚI LA PERIFERIE CINCI CAZURI DE EVACUĂRI FORȚATE ALE ROMILOR ÎN ROMÂNIA

Romilor din România le este negat dreptul la locuire adecvată și drept rezultat, ei continuă să fie supuși sărăciei, nesiguranței și excluziunii sociale. În ciuda obligațiilor României de a proteja dreptul tuturor la locuire adecvată, romii și alte persoane care trăiesc în locuințe informale rămân vulnerabili la evacuări forțate, și mulți sunt evacuați de mai multe ori de-a lungul vieții.

Concentrându-se pe trei localități unde sute de oameni au fost evacuați, acest raport examinează impactul emoțional și social al evacuărilor forțate asupra vieții a cinci romi, a familiilor și a comunităților lor, precum și provocările zilnice cu care aceștia se confruntă fiindu-le refuzat un loc egal cu semenii lor în societate.

amnesty.org/Roma

Indice: EUR 39/003/2013
Iunie 2013

AMNESTY
INTERNATIONAL

